

AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2007

Sammanfattning

Utskottet behandlar regeringens skrivelse 2007/08:130 AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2007. I skrivelsen lämnar regeringen en redovisning av AP-fondernas verksamhet under 2007. Dessutom redovisas en utvärdering av resultatet av fondernas strategiska beslut från start fram till 2007 samt en utvärdering av fondernas operativa förvaltning den senaste femårsperioden.

Trots begynnande konjunkturnedgång och oro på finansmarknaderna gav AP-fonderna (exklusive Sjunde AP-fonden) ett sammanlagt resultat på 36,6 miljarder kronor under 2007. Skillnaden mellan pensionsavgifterna och pensionsutbetalningarna gav under året ett överskott på 4,8 miljarder kronor. Kostnaden för administrationen av ålderspensionssystemet uppgick till 0,8 miljarder kronor. Sammantaget innebär detta att AP-fondernas samlade kapital ökade med 40,6 miljarder kronor, från 857,9 miljarder kronor i slutet av 2006 till 898,5 miljarder kronor i slutet av 2007. Resultatet motsvarar en nominell avkastning på 4,2 %. Till följd av den stigande inflationen stannade den reala avkastningen på 0,7 %.

Regeringens utvärdering visar att fondernas avkastning de senaste fem åren legat på i genomsnitt 11,8 % per år, vilket motsvarar en real avkastning under perioden på 10,2 % per år. Från start 2001 t.o.m. 2007 har Första-Fjärde AP-fonderna gett en avkastning på i genomsnitt 6,2 % per år, vilket motsvarar en real avkastning på 3,4 %.

Utskottet föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna. Regeringens utvärdering visar, i likhet med i fjol, att Fjärde AP-fondens långsiktiga avkastning är betydligt svagare än övriga buffertfonders. Utskottet uppmärksammade utvecklingen i Fjärde AP-fonden i förra årets betänkande om AP-fondernas verksamhet 2002–2006. Utskottet uppmanade då regeringen att intensifiera uppföljningen av vidtagna och planerade åtgärder för att förbättra lönsamheten i Fjärde AP-fonden samt att fortsätta den inledda förnyelsen av styrelsen. Utskottet noterar att regeringen våren 2008 utsåg såväl en ny ordförande som en ny vice ordförande i Fjärde AP-fondens styrelse. Det är enligt utskottets uppfattning av största vikt för förtroendet

för pensionssystemet och buffertfonderna att kapitalet förvaltas effektivt. Utskottet kommer därför att särskilt noga följa utvecklingen och resultaten av styrelseförändringarna och åtgärdsprogrammen i Fjärde AP-fonden.

Tre motioner som väckts under allmänna motionstiden 2008 behandlas i betänkandet. Utskottet föreslår att motionerna avslås. I betänkandet finns 3 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2007	6
Överföring av medel från AP-fonderna till statsbudgeten	19
Förbud för AP-fonderna att investera i vapenindustrin	20
Regionala utvecklingsfonder	22
Reservationer	23
1. Överföring av medel från AP-fonderna till statsbudgeten, punkt 2 (v)	23
2. Förbud för AP-fonderna att investera i vapenindustrin, punkt 3 (v, mp)	24
3. Regionala utvecklingsfonder, punkt 4 (v, mp)	25
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	26
Skrivelsen	26
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	26
 <i>Tabeller</i>	
Tabell 1. Buffertfondernas tillgångar	7
Tabell 2. Första–Fjärde AP-fondernas resultat t.o.m. 2007 uppdelat på bidragande faktorer	10
Tabell 3. Fondernas nominella och reala avkastning 2001–2007	11
 <i>Diagram</i>	
Diagram 1. Buffertfondernas kapital 2006 och 2007 (exkl. Sjätte AP- fonden)	8

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2007

Riksdagen lägger skrivelse 2007/08:130 till handlingarna.

2. Överföring av medel från AP-fonderna till statsbudgeten

Riksdagen avslår motion

2008/09:Sf296 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 6.

Reservation 1 (v)

3. Förbud för AP-fonderna att investera i vapenindustrin

Riksdagen avslår motionerna

2008/09:Fi300 av Ulf Holm (mp) och

2008/09:Sf296 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 9.

Reservation 2 (v, mp)

4. Regionala utvecklingsfonder

Riksdagen avslår motion

2008/09:Fi280 av Ulf Holm (mp) yrkandena 1–3.

Reservation 3 (v, mp)

Stockholm den 30 oktober 2008

På finansutskottets vägnar

Thomas Östros

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Thomas Östros (s), Bertil Kjellberg (m), Anna Lilliehöök (m), Sonia Karlsson (s), Lars Elinderson (m), Roger Tiefensee (c), Carl B Hamilton (fp), Hans Hoff (s), Peder Wachtmeister (m), Agneta Gille (s), Göran Pettersson (m), Ulla Andersson (v), Tommy Ternemar (s), Emma Henriksson (kd), Mikaela Valtersson (mp), Jörgen Hellman (s) och Holger Gustafsson (kd).

Redogörelse för ärendet

I skrivelse 2007/08:130 AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2007 lämnar regeringen en redovisning av AP-fondernas verksamhet under 2007. Dessutom redovisas en utvärdering av fondernas strategiska förvaltningsbeslut från start fram till 2007 samt en utvärdering av fondernas operativa förvaltning den senaste femårsperioden.

I betänkandet behandlas förutom skrivelsen tre motioner som väckts under allmänna motionstiden 2008 – ett motionsyrkande som behandlar frågan om överföring av medel från AP-fonderna till statsbudgeten, två yrkanden om förbud för AP-fonderna att investera pensionskapital i vapenindustrin samt ett yrkande om regionala utvecklingsfonder. Förslagen i motionerna återges i bilaga 1.

Utskottets överväganden

AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2007

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse om AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2007 till handlingarna. Utskottet konstaterar att AP-fonderna under perioden varit till nytta för pensionssystemet. Fonderna har sammantagna redovisat ett resultat på 280 miljarder kronor, vilket överstiger uppräknningen av inkomstindex under perioden med nästan 100 miljarder kronor. Utskottet konstaterar också att regeringens utvärdering, i likhet med i fjol, visar att Fjärde AP-fondens långsiktiga avkastning är svagare än övriga buffertfonders långsiktiga resultat. Utskottet uppmärksammade utvecklingen i Fjärde AP-fonden i förra årets betänkande om AP-fondernas verksamhet 2002–2006. Utskottet uppmanade då regeringen att intensifiera uppföljningen av vidtagna och planerade åtgärder för att förbättra lönsamheten i Fjärde AP-fonden samt att fortsätta den inledda förnyelsen av styrelsen. Utskottet noterar att regeringen våren 2008 utsåg såväl en ny ordförande som en ny vice ordförande i Fjärde AP-fondens styrelse. Det är enligt utskottets uppfattning av största vikt för förtroendet för pensionssystemet och buffertfonderna att kapitalet förvaltas effektivt. Utskottet kommer att särskilt noga följa utvecklingen och resultaten av styrelseförändringarna och åtgärdsprogrammen i Fjärde AP-fonden.

Fondernas resultat 2007

Trots begynnande konjunkturnedgång och oro på finansmarknaderna gav AP-fonderna (exkl. Sjunde AP-fonden) ett sammanlagt resultat på 36,6 miljarder kronor under 2007. Resultatet motsvarar en nominell avkastning på 4,2 %, vilket kan jämföras med en avkastning på 10,7 % under 2006. Realt stannade avkastningen på enbart 0,7 % till följd av den relativt kraftigt stigande inflationen under året. Under 2006 var fondernas reala avkastning 8,9 %.

Skillnaden mellan pensionsavgifterna och pensionsutbetalningarna gav under året ett överskott på 4,8 miljarder kronor. Kostnaden för administrationen av ålderspensionssystemet uppgick till 0,8 miljarder kronor. Sammantaget innebär detta att AP-fondernas samlade kapital ökade med 40,6 miljarder kronor, från 857,9 miljarder kronor i slutet av 2006 till 898,5 miljarder kronor i slutet av 2007.

Till följd av en stark börsutveckling har fonderna under de senaste fem åren i genomsnitt gett en avkastning på 11,8 % per år. Det motsvarar en real avkastning under perioden på 10,2 % per år. Femårsresultatet har stigit kraftigt under de senaste två åren eftersom 2001 och 2002, de år då börsen föll kraftigt, fallit ur beräkningarna. Som jämförelse kan nämnas att fonderna under 2001 och 2002 gav negativa resultat på 7 % respektive 17 %.

Tabell 1. Buffertfondernas tillgångar

(Mdkr)¹

Tillgångar	31/12 2002	31/12 2004	31/12 2006	31/12 2007
Svenska och utländska aktier	278,2 (57,1)	380,8 (58,9)	501,8 (58,5)	519,9 (57,9)
Svenska och utländska räntebärande värdepapper	162,5 (33,3)	205,3 (31,8)	276,7 (32,3)	293,0 (32,6)
Realränteobligationer	29,7 (6,1)	39 (6)	46,2 (5,4)	43,8 (4,9)
Fastigheter ²	17,1 (3,5)	21,1 (3,3)	33,2 (3,9)	41,7 (4,6)
Totalt	487,5	646,2	857,9	898,5
Varav utomlands	279,0 (57,2)	378,8 (58,6)	523,6 (61,0)	561,3 (62,5)
Varav valutaexponering	55,0 (11,3)	110,3 (17,1)	110,3 (12,9)	116,9 (13,6)

¹ Siffrorna inom parentes anger andel av totala kapitalet.

² Inklusive s.k. alternativa placeringar (direktinvesteringar etc.).

Som framgår av tabell 1 bestod fondernas tillgångar vid utgången av 2007 till knappt 58 % av aktier, vilket motsvarar 520 miljarder kronor. Av dessa var 367 miljarder kronor placerade i utländska aktier och 153 miljarder i svenska aktier. Placeringarna i utländska aktier ökade under året med 17 miljarder kronor medan placeringarna i svenska aktier steg med enbart 1 miljard kronor.

Av fondernas tillgångar var 293 miljarder kronor placerade i räntebärande värdepapper, varav 110 miljarder kronor i svenska och 183 miljarder kronor i utländska värdepapper. Placeringarna i realränteobligationer svarade för 4,9 % av det totala kapitalet, vilket är en minskning med en halv procentenhet jämfört med förra året. Andelen fastigheter och s.k. alternativa investeringar av det totala kapitalet uppgick till 4,6 %, en procentenhet högre än i följ. Av tabell 1 framgår också att fondernas exponering mot andra valutor än den svenska kronan uppgick till knappt 14 % av kapitalet, vilket är mycket under den maximala nivån på 40 % av fondkapitalet som anges i fondernas placeringsregler.

AP-fondernas kostnader för förvaltningen av pensionskapitalet steg kraftigt direkt efter pensionsreformen 2001, bl.a. på grund av ändrade placeringsregler och att fondkapitalet delades upp i fyra lika stora buffertfonder. Under 2007 uppgick den totala förvaltningskostnaden (interna och externa enligt skrivelsens definition) till drygt 1,5 miljarder kronor, vilket motsva-

rar 0,17 % av fondernas kapital. Sjätte AP-fonden stod för högsta förvaltningskostnaden (vilket är naturligt eftersom sjätte har ett annorlunda förvaltningsuppdrag än övriga buffertfonder), följda av Första AP-fonden.

Första AP-fonden

Resultatet för Första AP-fonden blev under 2007 9,7 miljarder kronor, vilket motsvarar en avkastning efter förvaltningskostnader på 4,6 %. När det gäller de likvida noterade tillgångarna var avkastningen 0,4 procentenheter högre än fondens jämförelseindex. Fondens mål är att på årsbasis överträffa jämförelseindex med 0,5 procentenheter. Fondens kapital uppgick i slutet av 2007 till 218,8 miljarder kronor.

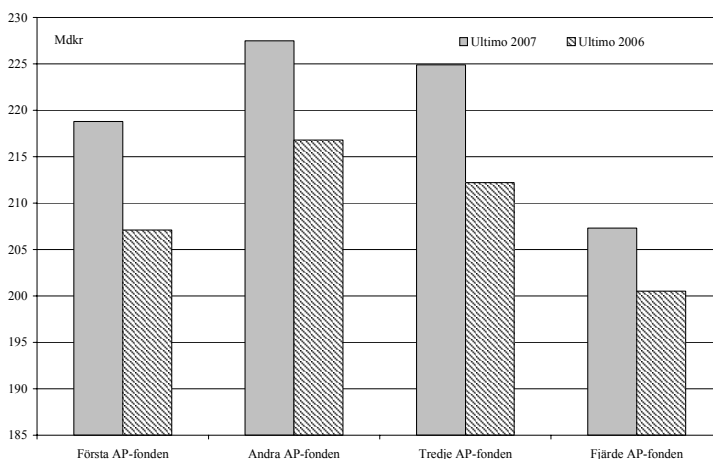
Andra AP-fonden

Andra AP-fondens resultat uppgick till 8,7 miljarder kronor. Det motsvarar en avkastning efter kostnader på 4 %. Avkastningen på de likvida noterade tillgångarna var 0,4 procentenheter lägre än jämförelseindex. Målet är att avkastningen (före kostnader) ska överstiga jämförelseindex med 0,5 procentenheter per år. Fondkapitalet uppgick vid slutet av året till 227,5 miljarder kronor.

Tredje AP-fonden

Tredje AP-fonden visade under 2007 ett resultat på 10,7 miljarder kronor. Det ger en avkastning efter kostnader på 5 %. Avkastningen på likvida noterade medel var 0,3 procentenheter lägre än jämförelseindex. Målet är att förvaltningen (före kostnader) ska överträffa jämförelseindex med 0,6 procentenheter i genomsnitt över tre år. Fondens kapital steg under 2007 till 224,9 miljarder kronor.

Diagram 1. Buffertfondernas kapital 2006 och 2007 (exkl. Sjätte AP-fonden)

Fjärde AP-fonden

Fjärde AP-fondens resultat blev 4,8 miljarder kronor. Det motsvarar en avkastning efter kostnader på 2,4 %. Avkastningen på fondens noterade portfölj var 1,2 procentenheter lägre än jämförelseindex. Målet är att fondens aktiva förvaltning ska slå jämförelseindex med 0,5 procentenheter per år sett över en tvåårsperiod. Kapitalet uppgick vid årets slut till 207,3 miljarder kronor.

Sjätte AP-fonden

Sjätte AP-fondens totala resultat uppgick till 2,4 miljarder kronor, vilket motsvarar en avkastning efter kostnader på 13,1 %. Det är drygt 4 procentenheter bättre än fondens resultatmål för 2007 på 9 %. Kapitalet steg under året till totalt 19,6 miljarder kronor.

Sjunde AP-fonden

Sjunde AP-fonden är det statliga fondalternativet inom premiereservsystemet. Premieresparfonden, vilken är den fond som de s.k. icke-väljarna i premiereservsystemet placeras i, gav under 2007 en avkastning på 4,7 %. Det är 1,1 procentenheter lägre än genomsnittet av samtliga premiepensionsfonders avkastning. I Premieresparfonden förvaltades 87,4 miljarder kronor i slutet av 2007. Den s.k. Premievals-fonden, som är den valbara statliga fonden, gav under samma period en avkastning på 7,7 %, vilket är 1,9 procentenheter högre än genomsnittet för premiepensionsfonderna. I Premievals-fonden förvaltades 2,6 miljarder kronor i slutet av 2007. Sett i genomsnitt över de senaste fem åren (2003–2007) har Premieresparfonden legat under genomsnittet för premiepensionsfonderna medan Premievals-fonden legat över.

Regeringens utvärdering av Första–Fjärde AP-fonderna

Regeringens utvärdering omfattar följande delar:

- Fondstyrelsernas uppsatta mål och fattade strategiska beslut.
- Fondernas operativa förvaltning i förhållande till uppsatta mål.
- Dessutom bedöms fondernas kostnadseffektivitet samt ägarstyrningen.

Utvärderingen av styrelsernas strategiska beslut omfattar perioden från andra halvåret 2001 t.o.m. 2007. Utvärderingen av den operativa förvaltningen omfattar femårsperioden 2003–2007.

Tabell 2. Första–Fjärde AP-fondernas resultat t.o.m. 2007 uppdelat på bidragande faktorer*(Mdkr)*

	Första AP	Andra AP	Tredje AP	Fjärde AP	Summa
Ursprunglig strategi	69,5	69,8	65,5	65,9	270,6
Strategisk aktivitet	-2,0	9,8	9,2	-2,3	14,8
Operativ aktivitet	3,9	0,2	2,0	-5,0	1,2
Kostnader	-1,5	-1,6	-1,6	-1,4	-6,2
Ackumulerat resultat	69,9	78,1	75,1	57,3	280,4

Jämfört med tidigare år årets utvärdering i betydligt större utsträckning koncentrerad till styrelsernas strategiska beslut. Den viktigaste anledningen till detta är att fondernas strategiska beslut eller fondernas strategiska aktiviteter historiskt sett har haft betydligt större inverkan på fondernas resultat än t.ex. den dagliga operativa verksamheten, vilket framgår av tabell 2. Den grundläggande placeringsstrategi som fonderna valde när de nya placeringsreglerna infördes 2001 har svarat för 270,6 miljarder kronor av fondernas samlade avkastning på 280,4 miljarder kronor. Detta motsvarar nästan 97 % av avkastningen. Fondernas s.k. strategiska aktiviteter – förändringar i den ursprungliga portföljen – har gett avkastningsbidrag på nära 15 miljarder kronor medan den operativa förvaltningen – placeringar för att uppnå bättre avkastning än marknaden – endast bidragit med 1,2 miljarder kronor före kostnader under perioden.

Regeringens övergripande bedömning är att förvaltningen av buffertfonderna har varit till nytta för pensionssystemet eftersom avkastning t.o.m. 2007 överstigit uppräkningsindex av inkomstindex och därmed bidragit till pensionssystemets finansiering. Under de gångna sju åren har förvaltningen gett en real avkastning (avkastning utöver inflationen) på 185 miljarder kronor samtidigt som avkastningen överstigit den årliga uppräkningsindex av inkomstindex med 99,5 miljarder kronor. Vid minst två tillfällen under perioden har buffertfondernas avkastning bidragit till att upprätthålla pensionssystemets stabilitet, dvs. att den automatiska stabiliseringen inte har behövts aktiveras.

Fondernas strategiska beslut och långsiktiga avkastning

Övergripande slutsatser

Som framgår av tabell 3 visar utvärderingen att var och en av Första–Fjärde AP-fonderna gett en avkastning under perioden som varit större än uppräkningsindex av inkomstindex. Första–Tredje AP-fonderna redovisar en avkastning utöver inkomstindex på mellan 2,5 procentenheter och 3,0 procentenheter, medan Fjärde AP-fondens avkastning överstigit uppräkningsindex av inkomstindex med 1,3 procentenheter.

Tabell 3. Fondernas nominella och reala avkastning 2001–2007*(Procent)*

	Första AP	Andra AP	Tredje AP	Fjärde AP
Real avkastning	3,4	4,0	3,8	2,5
Fondernas mål för real avkastning	3,1–4,1	4,3	4,0	4,5
Nominell avkastning	6,3	6,8	6,6	5,1
Inkomstindex	3,8	3,8	3,8	3,8
Skillnad mellan nom. avkastning och inkomstindex	2,5	3,0	2,8	1,3

Anm. För nominell avkastning gäller perioden andra halvåret 2001 t.o.m. 2007.

Av tabell 3 framgår också att fonderna under perioden gett en real avkastning på mellan 2,5 % och 4,0 %. Jämfört med fondernas egna mål för den reala avkastningen är det enbart Första AP-fonden som uppfyllt sina uppställda mål. Andra och Tredje AP-fonderna når nästan upp till målen, men deras mål är högre än Första AP-fondens mål. Hade Andra och Tredje AP-fonderna haft samma mål som Första AP-fonden hade de också klarat målen. Fjärde AP-fonden ligger relativt långt under fondens mål för den reala avkastningen.

Försäkringskassan räknar i sitt basscenario med att det behövs en årlig real avkastning på runt 3,5 % för att säkra pensionssystemets långsiktiga utveckling. Det kravet uppfylls av Första–Tredje AP-fonderna, men inte av Fjärde AP-fonden.

I skrivelsen redovisar regeringen en jämförelse mellan AP-fonderna och ett stort antal simulerade investeringsportföljer (nästan 34 000 olika tänkbara portföljutformningar sedan 2001). Den nominella avkastningen i de simulerade portföljerna sedan halvårsskiftet 2001 varierar mellan 4,3 % och 8,1 % per år, med ett genomsnitt på 6,1 % per år. Sammantagna gav Första–Fjärde AP-fonderna under samma period en avkastning på i genomsnitt 6,2 % per år, vilket är något högre än genomsnittet för de simulerade portföljerna. Första, Andra och Tredje AP-fonderna överträffade genomsnittet för de simulerade portföljerna medan Fjärde AP-fondens avkastning endast överträffade omkring 13 % av de simulerade portföljerna.

Första AP-fonden

Första AP-fonden har sedan halvårsskiftet 2001 gett ett ackumulerat resultat på 69,9 miljarder kronor, varav den ursprungligen formade strategin bidragit med 69,5 miljarder kronor, dvs. nästan hela resultatet för perioden. Första AP-fondens långsiktiga avkastning är konkurrenskraftig enligt regeringens bedömning, vilket bl.a. framgår av jämförelsen med de 34 000 simulerade portföljerna. Fondens avkastning t.o.m. 2007 överstiger genomsnittet för de simulerade portföljerna med 0,2 procentenheter per år, och fondens resultat överträffade 60 % av de simulerade portföljerna.

Andra AP-fonden

Andra AP-fondens långsiktiga avkastning är mycket konkurrenskraftig, enligt regeringens bedömning. Fondens avkastning sedan halvårsskiftet 2001 överstiger de simulerade portföljernas genomsnittliga avkastning med 0,8 procentenheter per år. Endast 13 % av de 34 000 simulerade portföljerna redovisar ett bättre resultat än Andra AP-fonden. Ackumulerat har Andra AP-fondens förvaltning gett ett resultat på 78,1 miljarder kronor fram t.o.m. 2007. Det är 8,3 miljarder kronor mer än resultatet av den ursprungliga placeringsstrategin, och den ytterligare avkastningen beror på lyckade omfördelningar inom den ursprungliga strategin.

Tredje AP-fonden

I likhet med Andra AP-fonden bedömer regeringen att Tredje AP-fondens långsiktiga avkastning är mycket konkurrenskraftig. Fondens avkastning överstiger de simulerade portföljernas avkastning med 0,6 procentenheter per år sedan halvårsskiftet 2001. Enbart 21 % av de simulerade portföljerna överträffar Tredje AP-fondens resultat. Tredje AP-fonden redovisar under perioden ett ackumulerat resultat på 75,1 miljarder kronor. Drygt 65 miljarder härrör från fondens ursprungliga strategi medan drygt 9 miljarder kronor beror förändringar av eller omfördelningar inom den ursprungliga strategin.

Fjärde AP-fonden

Enligt regeringens bedömning är Fjärde AP-fondens långsiktiga avkastning mindre konkurrenskraftig. Jämförelsen med de simulerade portföljerna visar att Fjärde AP-fondens avkastning under perioden understigit genomsnittet för de simulerade portföljerna med 0,8 procentenheter per år. Omkring 87 % av de simulerade portföljerna överträffade Fjärde AP-fondens resultat.

Fjärde AP-fondens resultat sedan halvårsskiftet 2001 uppgår till drygt 57 miljarder kronor. Fondens ursprungliga strategi hade om den behållits gett en avkastning på knappt 66 miljarder kronor. Men förändringar av strategin och en mindre lyckad operativ förvaltning har minskat resultatet med drygt 7 miljarder kronor.

Regeringens sammanfattande bedömning av Fjärde AP-fonden är att den varit mindre framgångsrik. Det beror enligt regeringen bl.a. på förändringarna av strategin samt valet av förvaltningsstruktur, med en hög andel aktiv förvaltning som huvudsakligen bedrivits internt och som inte gett förväntat resultat.

Fondernas operativa förvaltning

Första AP-fonden

Första AP-fondens operativa förvaltning gav under perioden 2003–2007 en avkastning på i genomsnitt 11,7 %, vilket var 0,4 procentenheter över jämförelseindex. Fondens mål är att förvaltningen ska överträffa jämförelseindex med 0,5 procentenheter. Regeringens bedömning är att Första AP-fondens operativa avkastning varit tillfredsställande.

Andra AP-fonden

Andra AP-fondens operativa avkastning uppgick under femårsperioden till i genomsnitt 12,7 % per år, vilket är 0,2 procentenheter under jämförelseindex. Regeringens bedömning är att resultatet knappast är tillfredsställande med beaktande av kostnaderna för förvaltningen. Den lägre avkastningen beror bl.a. på ett negativt bidrag från förvaltningen av svenska aktier.

Tredje AP-fonden

Tredje AP-fondens operativa avkastning uppgick under perioden till i genomsnitt 11,7 % per år, vilket är 0,1 procentenheter högre än jämförelseindex. Med tanke på de resurser som fonden lagt ned på förvaltningen är resultatet knappast tillfredsställande, enligt regeringens bedömning.

Fjärde AP-fonden

Fjärde AP-fondens operativa förvaltning har under den senaste femårsperioden gett en 11,2 % per år, vilket är 0,5 procentenheter lägre än jämförelseindex. Fondens resultat har inte under något år under den aktuella perioden överstigit jämförelseindex. Resultatet är enligt regeringen klart otillfredsställande. Regeringen anger i skrivelsen att fondens ledning initierat ett åtgärdsprogram. Det är viktigt att förändringsarbetet drivs med tillräcklig kraft och att styrelsen bedriver en aktiv resultatuppföljning, menar regeringen.

Kostnadseffektivitet

Regeringen konstaterar att fonderna sammantagna redovisar en god långsiktig lönsamhet samt att den i stor utsträckning beror på styrelsernas strategiska beslut. Fondernas kostnader för denna verksamhet kan alltså kopplas till goda resultat, medan kostnaderna för annan verksamhet, som t.ex. operativ förvaltning, visar ett negativt utfall.

Resultatet av Första–Fjärde AP-fondernas operativa förvaltning är otillfredsställande, enligt regeringen. Trots detta förvaltas huvuddelen av fondernas kapital aktivt eller s.k. semiaktivt. Regeringen anger därför i skrivelsen att den kommer att inleda ett särskilt arbete för att precisera behovet av effektivisering och rationalisering av AP-fonderna inklusive en

översyn av placeringsreglerna. Översynen ska ligga till grund för en diskussion i Pensionsgruppen – den arbetsgrupp med representanter för fem riksdagspartier som har till uppgift att vårda pensionsöverenskommelsen.

Bolagsstyrning

Ägarfrågor

AP-fondernas styrelser ska årligen fastställa en ägarpolicy. Denna policy ska innehålla mål, medel och regler för beslutsfattande samt allmänna riktlinjer i ägarstyrningsfrågor. Utgångspunkten är att engagemang i ägarfrågor bidrar positivt till fondernas långsiktiga avkastning.

Regeringen gör bedömningen att Första–Fjärde AP-fonderna tar ett adekvat ansvar som ägare i börsbolag samt att de utnyttjar rösträtten till långsiktig nytta för pensionssystemet.

I skrivelsen redovisas fondernas engagemang under 2007. Första AP-fonden har deltagit i 47 bolagsstämmor, dvs. bolagsstämmorna i så gott som samtliga svenska bolag som fonden äger aktier i. Fonden har dessutom fört diskussioner om bl.a. incitamentsprogram med valberedningar och styrelseordförande i olika portföljbolag. Fonden har också initierat en studie av ett urval incitamentsprogram i svenska bolag. Studien visar bl.a. att information saknas för att man korrekt ska kunna bedöma värdet på programmen, vilket implicerar att det krävs mer information från bolagens sida. Fonden har under 2008 också engagerat sig i Carnegie.

Andra AP-fonden har under året röstat på 52 bolagsstämmor i svenska bolag och på 36 bolagsstämmor i utländska bolag. Fonden har röstat emot styrelsens förslag i tre fall. Bland annat har fonden röstat mot en riktad nyemission i Lundin Petroleum, en avknoppning av dotterbolag i Securitas samt mot föreslagna ersättningar och incitamentsprogram i Swedish Match. Inför bolagsstämmorna 2007 var fonden representerad i 7 valberedningar. Fonden redovisar fondens arbete med ägarfrågor löpande i en separat ägarrapport.

Tredje AP-fonden koncentrerar fr.o.m. 2007 sina ägarinsatser till ett urval av bolag. Under förra året deltog och röstade fonden på bolagsstämmorna i 25 svenska bolag samt vid fyra extrastämmor. Fonden har också utnyttjat rösträtten i fem utländska bolag. Fonden har inför bolagsstämmorna 2007 varit representerad i en valberedning. I likhet med Andra AP-fonden redovisar Tredje AP-fonden sitt arbete med ägarfrågor i en särskild ägarrapport. Fonden har under 2007 fört en dialog med elva svenska bolag om miljö- och etikhänsyn, framför allt med bolag som har omfattande produktion eller upphandling i länder som är odemokratiskt styrda eller länder som har en svag arbetsrätt eller miljölagstiftning.

Fjärde AP-fonden var representerad vid 51 bolagsstämmor. Fonden satsar stora resurser på att utnyttja sitt ägarinflytande genom att påverka börsbolagens styrelser och styrelsernas sammansättning. Under 2007 ingick Fjärde AP-fonden i 28 valberedningar, varav i fem som ordförande. Fon-

den har under året reviderat sin ägarpolicy, bl.a. genom att förorda att styrelseledamöterna i börsbolagen bör vara aktieägare i bolagen samt att en del av ledamöternas ersättningar bör kunna vara rörlig. Enligt fonden har uppdrag i börsbolagens styrelser blivit mindre attraktiva jämfört med uppdrag i privata bolag ägda av riskkapitalfonder.

Etik- och miljöfrågor

Vid sidan av ägarengagemanget ska fonderna i sin förvaltning även ta hänsyn till miljö och etik. Under 2006 upphandlade Första–Fjärde AP-fonderna gemensamt analystjänster och rådgivning för genomförandet av fondernas riktlinjer för miljö och etik. Under 2007 publicerades Etikrådets första skriftliga rapport. Etikrådet samordnar fondernas arbete med miljö- och etikfrågor mot utländska bolag. I rapporten offentliggörs vilka bolag rådet för dialog med. Sammantaget fördes under 2007 dialog med 14 bolag – med fyra bolag om mänskliga rättigheter, med fyra bolag om arbetsrättsliga frågor, med fem bolag om miljöfrågor samt med ett bolag om korruption. Ett bolag har hittills uteslutits från investeringar på grund av tillverkning av antipersonella landminor.

Första–Fjärde AP-fonderna har undertecknat och anslutit sig till FN:s principer om ansvarsfulla investeringar. Fonderna stöder även ett internationellt initiativ att öka genomlysningen av bolagens utsläpp av växthusgaser (Carbon Disclosure Project) samt initiativet att öka genomlysningen av råvarubolagens ekonomiska redovisning (Extractive Industries Transparency Initiative).

Under 2007 tillsattes en utredning om AP-fondernas riktlinjer för miljö och etik (Fi2007:13, dir. 2007:160). Utredningen är ett resultat av att utskottet, vid riksdagens behandling av skrivelsen för AP-fondernas verksamhet 2003, uttalade att regeringen vid sidan av den sedvanliga utvärderingen av förvaltningsresultatet även ska utvärdera fondernas riktlinjer för miljö och etik. I skrivelsen anger regeringen att utredningen ska vara klar senast den 28 november 2008 och att utredningens resultat ska ligga till grund för nästa års utvärdering av AP-fondernas verksamhet.

Regeringens utvärdering av Sjätte AP-fonden

Fondens strategiska beslut

Sjätte AP-fonden skiljer sig från Första–Fjärde AP-fonden genom att fonden har ett särskilt uppdrag samt genom att fonden har obegränsade möjligheter att placera kapitalet i onoterade aktier. Genom lagändring fick Sjätte AP-fonden 2007 även rätt att placera en mindre del av kapitalet utomlands, även om huvudinriktningen fortfarande ska vara placeringar i Sverige.

Regeringen anger att styrelsens förvaltning och strategiska beslut bör utvärderas genom den långsiktiga avkastningen på fondens portfölj av onoterade aktier. Sedan 1997 har förvaltningen av onoterade aktier gett en

avkastning på 12,5 % per år eller 9,8 % per år efter externa förvaltningsavgifter. En genomgång av de olika delarna eller segmenten i portföljen visar att fondens investeringar i mogna företag gett en avkastning på 18,5 % per år. Däremot har investeringarna i företag som befinner sig i en tidig utvecklingsfas hittills endast gett ett nollresultat (–0,6 % per år).

Regeringen bedömer att fondens förvaltning av onoterade aktier hittills ändå har genererat en tillfredsställande långsiktig avkastning. Att avkastningen påverkats negativt av investeringarna i företag som befinner sig i en tidig utvecklingsfas är enligt regeringen inte en grund för kritik, eftersom spridningen av investeringarna över olika mognadsfaser är ett av de få instrument fonden kan använda för att sprida sina risker.

Regeringen anser vidare att Sjätte AP-fonden bör ersätta sina interna avkastningskrav med enstaka tydliga mål som kan utvärderas och som kan underlätta fondens externa kommunikation.

Fondens operativa förvaltning

När det gäller Sjätte AP-fonden är inte uppdelningen på strategisk och operativ förvaltning lika uttalad som i Första–Fjärde AP-fonderna. Därför utvärderas fondens totala resultat under rubriken operativ förvaltning. Under den senaste femårsperioden har Sjätte AP-fonden gett en total avkastning efter kostnader på 11,1 % per år. Resultatet överstiger fondens mål på 8,2 % med 2,9 procentenheter per år. Detta är enligt regeringen ett gott resultat.

Regeringens utvärdering av Sjunde AP-fonden

Fondens strategiska beslut

Regeringens övergripande bedömning är att premiepensionssystemet och Sjunde AP-fonden kompletterat inkomstpensionssystemet väl genom att systemet i genomsnitt gett en avkastning som överstiger uppräkningsindex av inkomstindex.

Målet för Sjunde AP-fondens Premiesparfond (den klart största fonden i premiepensionssystemet) är att avkastningen över rullande femårsperioder ska överträffa genomsnittsavkastningen för alla fonder i premiepensionssystemet (PPM-index) samt att det ska ske till en lägre risk. Målet för Premievals-fonden är att avkastningen ska överträffa PPM-index med 0,35 procentenheter per år.

Sedan hösten 2000 har Premiesparfonden gett en avkastning på 1,9 % per år, vilket är 0,6 procentenheter över PPM-index. Premievals-fonden har under samma period gett en avkastning på 2,1 % per år, 0,4 procentenheter över PPM-index. Sett över den senaste femårsperioden har resultatet för båda fonderna däremot varit något sämre. För Premiesparfonden har avkastningen 2003–2007 legat 1,3 procentenheter under PPM-index, medan Premievals-fonden legat 0,2 procentenheter över PPM-index.

Under 2007 beslutade Sjunde AP-fonden att öka risken i både Premie-sparfonden och Premievals-fonden för att öka förutsättningarna att nå målen att överträffa PPM-index.

Fondens operativa förvaltning

Sjunde AP-fondens mål för den operativa förvaltningen är att den ska överstiga jämförelseindex med 0,5 procentenheter per år. Det resultatet har inte uppnåtts.

En relativt stor del av fondens portfölj förvaltas dock passivt (två tredjedelar av den svenska aktieportföljen och hälften av den europeiska aktieportföljen förvaltas aktivt, resten passivt). Med passiv förvaltning menas att avkastningen ska motsvara ungefär jämförelseindex. Målet att överträffa jämförelseindex gäller alltså enbart delar av fondernas innehav. Regeringen gör därför bedömningen att fondens uppnådda resultat för operativa förvaltningen är neutralt.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet har granskat regeringens skrivelse 2007/08:130 Redovisning av AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2007.

Utskottet noterar att avkastningen på AP-fondernas kapital sjönk under 2007 jämfört med utvecklingen åren dessförinnan. Totalt redovisade buffertfonderna (inklusive Sjätte AP-fonden) en avkastning efter kostnader på 4,2 % under 2007, vilket kan jämföras med en avkastning på i genomsnitt 13,8 % per år perioden 2003–2006. Nedgången berodde framför allt på den begynnande konjunkturedgången och oron på de globala finansmarknaderna. En genomgång av halvårsrapporterna visar att avkastningen fortsatt att sjunka relativt dramatiskt under första halvåret 2008, i takt med att den finansiella oron tilltagit och kurserna på världens aktiebörser kraftigt gått ned.

När det nya buffertfondssystemet infördes bestämdes att fondernas förvaltningsresultat ska utvärderas i ett femårigt perspektiv. Fem år valdes för att understryka fondernas långsiktiga placeringshorisont. I den nu aktuella skrivelsen är det andra gången fonderna utvärderas för en heltäckande femårsperiod. Utskottet delar regeringens bedömning att buffertfonderna sammanlagt t.o.m. 2007 varit till nytta för pensionssystemet. Fonderna har under perioden redovisat ett ackumulerat resultat på drygt 280 miljarder kronor, vilket överstiger uppräkningsindex under perioden med nästan 100 miljarder kronor. Vid ett par tillfällen har buffertfondernas avkastning dessutom bidragit till att upprätthålla stabiliteten i pensionssystemet, dvs. att den automatiska stabiliseringen av systemet inte har behövt aktiveras. Samtliga buffertfonder (Första–Fjärde AP-fonderna) redovisar under perioden en avkastning som överstiger uppräkningsindex, även om Fjärde AP-fondens marginal mot inkomstindex är mindre än de övriga buffertfondernas.

I likhet med i fjol konstaterar regeringen även i årets utvärdering att Fjärde AP-fondens långsiktiga avkastning är betydligt svagare än övriga buffertfonders långsiktiga resultat. Andra och Tredje AP-fondernas avkastningar bedöms vara mycket konkurrenskraftiga. Första AP-fondens bedöms vara konkurrenskraftig medan omdömet över Fjärde AP-fondens avkastning är att den är mindre konkurrenskraftig.

Utskottet uppmärksammade den svagare utvecklingen i Fjärde AP-fonden i förra årets betänkande om AP-fondernas verksamhet 2002–2006 (2007/08:FiU6). Utskottet uppmanade då regeringen att intensifiera uppföljningen av de åtgärder som vidtagits och de åtgärder som planeras för att förbättra lönsamheten i Fjärde AP-fonden. Utskottet ansåg också att det var viktigt att regeringen fortsatte den inledda förnyelsen av styrelsen samt att regeringen i nästa skrivelse om AP-fondernas verksamhet återrapporterade hur verksamheten i Fjärde AP-fonden utvecklats.

Utskottet konstaterar att årets skrivelse inte innehåller någon direkt återrapportering om Fjärde AP-fondens utveckling, utöver den normala årliga utvärderingen. Däremot noterar utskottet att regeringen i slutet av maj 2008 utsåg såväl en ny ordförande som en ny vice ordförande i Fjärde AP-fondens styrelse. Att samtidigt byta ut både ordförande och vice ordförande är enligt utskottets mening en stark markering av att man vill se en förbättring av verksamheten. Dessutom tillsattes en ny vd för fonden den 1 januari 2007 (utsågs sommaren 2006). Det är enligt utskottets uppfattning av största vikt för förtroendet för pensionssystemet och buffertfonderna att kapitalet förvaltas effektivt. Utskottet kommer därför att särskilt noga följa utvecklingen och resultaten av styrelseförändringarna och åtgärdsprogrammen i Fjärde AP-fonden.

Till sist kan utskottet konstatera att regeringen nu tillsatt den utredning om AP-fondernas riktlinjer för miljö och etik som utskottet uttalade sig om i samband med utskottets behandling av regeringens skrivelse om AP-fondernas verksamhet 2003 (betänkande 2004/05:FiU6). Utredningens resultat redovisas i slutet av november 2008 och kommer enligt skrivelsen att utgöra en grund för nästa års utvärdering AP-fondernas verksamhet. Utskottet behandlar frågan om etik och miljö ytterligare i samband med behandlingen nedan av motioner om förbud för AP-fonderna att investera i vapenindustri.

Med det som anförts ovan föreslår utskottet att regeringens skrivelse om AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2007 läggs till handlingarna.

Överföring av medel från AP-fonderna till statsbudgeten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att inga nya medel bör överföras från AP-fonderna till statsbudgeten. De fem partier som står bakom pensionsreformen är överens om att det under överblickbar framtid saknas förutsättningar att överföra ytterligare medel från AP-fonderna till statsbudgeten samt att frågan om överföring ska hanteras i anslutning till förslag och beslut om hur eventuella framtida överskott i pensionssystemet ska fördelas.

Jämför reservation 1 (v).

Motionen

I motion Sf296 av Kalle Larsson m.fl. (v) anförs att för att minska risken för att den s.k. bromsen i pensionssystemet aktiveras bör inga nya medel överföras från AP-fonderna till statsbudgeten (yrkande 6).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tillfällen behandlat liknande förslag, senast i betänkande 2007/08:FiU6 Redovisning av AP-fondernas verksamhet 2002–2006. Utskottet har tidigare utförligt beskrivit hur frågan om överföring av medel från AP-fonderna till statsbudgeten utvecklats sedan pensionsreformen genomfördes. Denna gång nöjer sig utskottet med att i punkterna nedan kortfattat redovisa händelseutvecklingen:

- Under perioden 1999 till 2001 överfördes sammanlagt drygt 250 miljarder kronor (1999 års penningvärde) från AP-fonderna till statsbudgeten för att kompensera att staten i och med pensionsreformen övertog finansieringen av förtids- och efterlevandepensioner från AP-fonderna. Inför pensionsbeslutet bedömdes att det behövdes överföringar motsvarande 300–350 miljarder kronor i 1999 års penningvärde för att långsiktigt kompensera de nya åtagandena i statsbudgeten.
- Vid den s.k. kontrollstationen 2004 bestämde den s.k. Genomförandegruppen, bestående av representanter från de fem partier som står bakom det nya pensionssystemet, att inga nya medel skulle överföras vid det tidigare bestämda överföringstillfället den 1 januari 2005. Frågan om en eventuell ytterligare överföring skulle dock tas upp på nytt vid ett senare tillfälle. Gruppen var enig om att pensionssystemet fortfarande hade en skuld gentemot staten.

- Genomförandegruppen bedömde under 2005 att det under överblickbar tid saknades förutsättningar för att överföra medel från AP-fonden. Mot den bakgrunden meddelade regeringen i budgetpropositionen för 2006 att frågan om ytterligare överföringar skulle hanteras i samband med hanteringen av frågan om överskott i pensionssystemet.
- I samband med riksdagsvalet hösten 2006 avslutade Genomförandegruppen sitt arbete. En ny Pensionsgrupp med företrädare för fem riksdagspartier bildades i slutet av 2007, och direktiv för gruppens arbete fastställdes i april 2008. I direktiven anges att ett definitivt ställningstagande om ytterligare överföringar från AP-fonderna till statsbudgeten bör ske samordnat med beslut om fördelning av överskott i pensionssystemet.

Enligt uppgifter till utskottet bereds frågan om överskott i pensionssystemet i Regeringskansliet. Någon proposition i ärendet är däremot för tillfället inte aktuell.

Utskottet ställer sig bakom Genomförandegruppens och den nya Pensionsgruppens bedömningar av förutsättningarna för och hanteringen av frågan om ytterligare överföring av medel från AP-fonderna till statsbudgeten. Utskottet avstyrker motion Sf296 yrkande 6.

Förbud för AP-fonderna att investera i vapenindustrin

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om att AP-fonderna bör förbjudas att placera pensionskapital i vapenindustrin.

Jämför reservation 2 (v, mp).

Motionerna

I *motion Fi300 av Ulf Holm (mp)* anføres att AP-fonderna bör förbjudas att placera gemensamma pensionspengar i vapenindustrin, bl.a. i företag som tillverkar s.k. klustervapen.

Även i *motion Sf296 av Kalle Larsson m.fl. (v)* föreslår motionärerna att det i lag bör slås fast att AP-fonderna inte får placera pensionskapital i vapenindustrin (yrkande 9).

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet har sedan det nya buffertfunds-systemet infördes vid flera tillfällen behandlat motioner och frågor om miljö och etik i AP-fondernas kapitalförvaltning, senast i betänkande 2007/08:FiU:6. Hösten 2005 hölls dessutom en intern utfrågning med representanter för AP-fonderna om bl.a. fonder-

nas riktlinjer för etik och miljö i placeringsverksamheten. På utskottets initiativ tillsatte också regeringen hösten 2007 en utredning om AP-fondernas riktlinjer för etik och miljö.

När beslutet om att inrätta buffertfonderna togs våren 2000 beslutades samtidigt att Första–Fjärde AP-fonderna samt Sjunde AP-fonden årligen ska fastställa en verksamhetsplan, i vilken även riktlinjer för miljö- och etikhänsyn i placeringsverksamheten ska ingå. Utskottet kan utifrån de årliga utvärderingarna av AP-fondernas verksamhet konstatera att fonderna sedan starten successivt lagt ned allt större resurser på att utveckla etik- och miljöriktlinjerna. Under 2006 genomförde t.ex. Första–Fjärde AP-fonderna en gemensam upphandling av analystjänster och rådgivning för genomförandet av fondernas riktlinjer för miljö och etik. Förra året bildades ett gemensamt råd, det s.k. Etikrådet, för att samordna arbetet med miljö- och etikkrav gentemot utländska bolag. Etikrådets första rapport (Årsrapport 2007) publicerades i april 2008. Av rapporten framgår att fonderna under 2007 förde dialog med 14 bolag – med 4 bolag om mänskliga rättigheter, med 4 bolag om arbetsrättsliga frågor, med 5 bolag om miljöfrågor samt med 1 bolag om korruption.

Enligt utskottets uppfattning är det viktigt att AP-fondernas placeringar på olika marknader styrs av högt ställda krav på etik, moral och miljö. Fonderna är stora kapitalförvaltare och blir genom sin storlek en viktig normgivare för etik- och miljömedvetenheten hos andra förvaltare. Därför är det enligt utskottets mening viktigt att AP-fonderna fortsätter att löpande utveckla riktlinjerna för etik och miljö i placeringsverksamheten. Utskottet anser däremot inte att riksdagen bör lagstifta om vilka typer av bolag eller branscher fonderna bör eller inte bör placera pensionskapitalet i.

När det gäller motionernas förslag om placeringsförbud i vapenindustrin vill utskottet erinra om att Första–Fjärde AP-fonderna via Etikrådet nyligen meddelade att de gemensamt beslutat att utesluta och sälja tillgångarna i 9 bolag på grund av deras produktion av bl.a. klustervapen. De 9 bolagen är: Alliant Techsystems (USA), GenCorp (USA), General Dynamics (USA), Hanwha Corporation (Sydkorea), L-3 Communications (USA), Lockheed Martin (USA) Poongsan (Sydkorea), Raytheon (USA) samt Textron (USA). Fondernas beslut togs mot bakgrund av att Sverige i maj 2008 ställde sig bakom en konvention om förbud mot s.k. klustervapen. Tidigare har Singapore Technologies Engineering uteslutits för investeringar på grund av bolagets tillverkning av antipersonella landminor. Vidare behandlas placeringar i vapenindustrin indirekt i den pågående utredningen om AP-fondernas riktlinjer för miljö och etik. Utredningen beräknas vara klar i slutet av november 2008.

Med det som anförts avstyrker utskottet motionerna Fi300 och Sf296 yrkande 9.

Regionala utvecklingsfonder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att pensionskapital bör användas i närings- och regionalpolitiskt syfte.

Jämför reservation 3 (v, mp).

Motionen

I motion *Fi280* av *Ulf Holm (mp)* anføres att det finns stora fördelar, samhällsekonomiskt och för den enskilde individen, med att skapa regionala utvecklingsfonder i olika regioner i Sverige. Sådana utvecklingsfonder skulle stimulera utvecklingen i den egna regionen, t.ex. genom att delar av löntagarnas pensionskapital placeras så att det gynnar sysselsättningen i regionen. Det skulle också bidra till att öka ägarinflytandet och ägaransvaret. Det är enligt motionären inte enbart avkastningen på pensionskapitalet som avgör pensionärernas levnadsstandard, utan bidragande är också hur landets och regionens ekonomi utvecklas (yrkande 1). Det kapital som till delar skulle kunna avsättas till regionutvecklingsfonder är enligt motionären pensionsmedel på både det privata och det offentliga området. I Kanada finns sedan drygt 20 år tillbaka olika regionala utvecklingsfonder. Erfarenheterna visar att fonderna varit framgångsrika, och enligt forskare hade fonderna fram till 1998 skapat 50 000 nya jobb i Kanada. Liknande fonder har byggts upp i USA och Sydafrika. Enligt motionären bör regeringen verka för att det på försök startas en regionutvecklingsfond i någon av Sveriges regioner samt att regeringen utreder förutsättningarna för tillkomsten av regionutvecklingsfonder (yrkandena 2 och 3).

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet har tidigare behandlat liknande förslag, senast i betänkandet om AP-fondernas verksamhet 2002–2006 (bet. 2007/08:FiU6).

Utskottet vill här upprepa sin tidigare ståndpunkt att det är viktigt att det löpande förs en livlig och konstruktiv debatt om försörjningen av riskkapital i näringslivet. Däremot vill utskottet, precis som i tidigare behandlingar av frågan, avvisa alla förslag om att medel i AP-fonderna ska användas för närings- eller regionalpolitiska ändamål.

De fem partier som står bakom pensionsreformen är överens om att de medel som tillförs AP-fonderna inte ska användas i närings-, regional- eller ekonomisk-politiska syften. AP-fondernas medel ska i stället förvaltas till största möjliga nytta för pensionssystemet, och avkastningen ska långsiktigt maximeras i förhållande till risken i placeringarna.

Med det anförda avstyrker utskottet motion *Fi280*.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. **Överföring av medel från AP-fonderna till statsbudgeten, punkt 2 (v)**

av Ulla Andersson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Sf296 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 6.

Ställningstagande

Hittills har 245 miljarder kronor förts över från AP-fonderna till statsbudgeten för att täcka statens kostnader för förtids- och efterlevandepensioner. Vid vad man tidigare kallade för en slutlig kontrollstation bestämde den s.k. Genomförandegruppen i juni 2004 att inga nya medel skulle överföras den 1 januari 2005 men att man senare skulle ta ställning till framtida överföringar från AP-fonderna. Under 2005 kom Genomförandegruppen fram till att det under överblickbar framtid saknas förutsättningar för att föra över medel från AP-fonderna till staten samt att frågan framöver ska behandlas i anslutning till frågan om hantering av överskott i pensionssystemet.

Vänsterpartiet anser att det finns frågetecken kring pensionssystemets långsiktiga hållbarhet. Risken är överhängande att den s.k. bromsen i pensionssystemet ska slå till. Pensionärerna kan därmed komma att få lägre pensioner. Risken för att bromsen ska slå till ökar dessutom om de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen beslutar sig för att föra över ytterligare medel från AP-fonderna till statsbudgeten. Till detta kommer att finansutskottet tidigare har uttalat sig om att varaktiga överskott i pensionssystemet efter den 1 januari 2005 ska tillfalla de försäkrade. Det framstår i sammanhanget som generellt orimligt att alla frågor som rör pensionssystemets utformning, i så måtto att de reses av någon utanför den s.k. Genomförandegruppen eller den nybildade Pensionsgruppen, i praktiken inte får en faktisk behandling i riksdagen, med tillbörlig debatt och argumentation. Detta urholkar den demokratiska process som är nödvändig kring en omfattande del av samhällsekonomin och som på olika sätt rör människor i olika generationer.

Vänsterpartiets uppfattning är att riksdagen bör fatta beslut om att inga ytterligare medel ska föras över från AP-fonderna till statsbudgeten, detta för att förhindra att bromsen slår till samt för att säkra pensionssystemets långsiktiga hållbarhet. Det är också viktigt för demokratin och allmänhetens förtroende för pensionssystemet att det sparande som sker i AP-fonderna stannar i fonderna och kommer de försäkrade till del.

Jag föreslår därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad jag anfört om överföringar från AP-fonderna till staten. Jag tillstyrker motion Sf296 (v) yrkande 6.

2. Förbud för AP-fonderna att investera i vapenindustrin, punkt 3 (v, mp)

av Ulla Andersson (v) och Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2008/09:Fi300 av Ulf Holm (mp) och 2008/09:Sf296 av Kalle Larsson m.fl. (v) yrkande 9.

Ställningstagande

AP-fonderna äger aktier i företag som tillverkar vapen. Värdet på dessa tillgångar uppgår till flera hundra miljoner kronor.

Vi anser att AP-fonderna måste följa mycket högt ställda krav på etik och moral när de placerar pensionsmedel. Genom sin storlek och sitt agerande påverkar AP-fonderna normerna för andra bolag som placerar tillgångar på marknaderna. Varje AP-fond ska enligt lag arbeta fram riktlinjer för etik och miljö. Fonderna har också under de senaste åren successivt tagit fram riktlinjer för etik och miljö i placeringsverksamheten samt metoder för kontroll och uppföljning. Till exempel har fonderna bildat ett gemensamt etiskt råd för att samordna arbetet med etik- och miljökrav gentemot utländska bolag och gemensamt upphandlat konsult hjälp för bl.a. genomlysning av fondernas portföljer i förhållande till internationella konventioner.

Detta är en bra utveckling, men enligt vår mening krävs det ytterligare åtgärder. Vi anser att fondernas riktlinjer bör kompletteras med ett förbud för AP-fonderna att investera i vapenindustrin. Enligt vår mening är det inte i linje med god etik och moral att investera gemensamma pensionspengar i företag som tjänar pengar på att tillverka och sälja vapen.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi anfört om förbud för AP-fonderna att placera pensionsmedel i vapenindustrin. Vi tillstyrker därmed delvis motionerna Fi300 (mp) och Sf296 (v) yrkande 9.

3. Regionala utvecklingsfonder, punkt 4 (v, mp)

av Ulla Andersson (v) och Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2008/09:Fi280 av Ulf Holm (mp) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Bristen på riskvilligt kapital är ett stort hinder för en blomstrande regional och lokal ekonomisk utveckling. Dessutom är löntagarnas inflytande över hur deras pensionspengar placeras i olika länder, företag och tillgångar mycket begränsat.

Vi anser att det skulle innebära många fördelar, såväl samhällsekonomiska som för den enskilda individen, om det i olika delar av Sverige inrättades regionala utvecklingsfonder uppbyggda av pensionspengar. Fonderna skulle stimulera utvecklingen i den egna regionen genom att delar av löntagarnas pensionskapital placeras så att sysselsättningen på orten eller i regionen gynnas. En sådan utveckling skulle också öka löntagarnas ägaransvar och inflytande över pensionspengarna. Fonderna skulle få kapital genom att löntagarna avsätter en viss mindre del av t.ex. premiepensionsmedlen och avtalspensionerna på både det privata och det offentliga området till sin egen regionala utvecklingsfond. Totalt uppgår dessa medel i dagsläget till åtskilliga hundratal miljarder kronor.

I bl.a. Kanada finns sedan drygt 20 år tillbaka olika regionala utvecklingsfonder. Erfarenheterna visar att fonderna varit framgångsrika, och enligt oberoende forskare hade fonderna fram till 1998 skapat 50 000 nya jobb i Kanada.

Vi anser att regeringen bör verka för att det på försök startas en regional utvecklingsfond i någon del av Sverige samt att regeringen utreder förutsättningarna för tillkomsten av regionutvecklingsfonder.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi anfört om regionala utvecklingsfonder. Vi tillstyrker därmed delvis motion Fi280 (mp).

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2007/08:130 Redovisning av AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2007.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:Fi280 av Ulf Holm (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fördelen med tillkomsten av regionutvecklingsfonder.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att det på försök startas en regionutvecklingsfond i någon av landets regioner.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över förutsättningarna för tillkomsten av regionutvecklingsfonder.

2008/09:Fi300 av Ulf Holm (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att AP-fonderna inte ska tillåtas investera i vapenindustrin.

2008/09:Sf296 av Kalle Larsson m.fl. (v):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inga ytterligare överföringar får ske från AP-fonderna.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att placering av pensionspengar i vapenindustrin inte ska vara tillåtet.